

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Εον.

ΠΕΡΙ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΕΤΑ ΤΑ ΤΡΩΙΚΑ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΠΟΙΚΙΩΝ.

Ἄφοῦ ἡ ναυτικὴ δύναμις τοῦ Μίνως ἤνοιξε τοὺς παραλίους Ἑλληνας καθάρισσα τὰ πελάγη ἀπὸ τοὺς Καροφοίνικας πειράτας, καὶ ἀπεκατέστησε τὰς σχέσεις καὶ οἰκήσεις αὐτῶν εὐκωλυτέρας καὶ ἀσφαλεστέρας (α), ἀνεψύχωσε τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν σιωτήριον πρὸς τοὺς νόμους ὑποταγὴν (β), αἱ παράλιαι πόλεις ἀπεκατεστάθησαν ἡσυχιώτεραι, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο πλουσιώτεραι καὶ δυνατώτεραι· αἱ δὲ ἀσθενέστεραι ζητοῦσαι τὴν προστασίαν τῶν ἰσχυριτέρων ὑπετάσσοντο ἢ ἐνοῦντο μετ' αὐτῶν (γ)· ὥστε ὕστερον ἀπὸ εὐλίγας γενεάς ἐστράτευσεν ἡ Ἑλλάς κατὰ τῆς Τρωάδος μετὰ δυνάμεων ὄχι εὐκαταφρονήτων (δ).

(α) Θουκυδ. Ξυγγρ. Α'. § 4. — Ἀριστ. Πολιτ. Βιβλ. Β. Κεφ. 4. § 2. — Πλάτ. Μίνως ἢ περὶ Νόμου. Τ. ΙV. § 97—99 — 296. — Διόδωρ. Βιβλ. Γ'. § 76—84. — Ἀπολλ. Βιβλ. ΙΙΙ. Κεφ. 5. §. 9. — Στράβ. περὶ Κρήτης.

(β) Πλάτ. καὶ Ἀριστ. αὐτόθι.

(γ) Καὶ οἱ περὶ θάλασσαν ἄνθρωποι μᾶλλον ἤδη τὴν κτῆσιν τῶν χρημάτων ποιούμενοι βεβαιότερον ἔκουν· καὶ τινες καὶ τείχη περιεβάλλοντα, ὡς πλουσιώτεροι ἑαυτῶν γιγνόμενοι· ἐφιέμενοι γὰρ τῶν κερδῶν, οἷτι ἤσσοις ὑπέμενον τὴν τῶν κραισσόνων δουλείαν, οἷτε δυνατώτεροι περιουσίας ἔχοντες, προσεποιούντο ὑπηκόους τὰς ἐλλάσσους πόλεις. (Θουκυδ. Ξυγγρ. Α'. Κεφ. α. § 8.)

(δ) Καὶ ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ, μᾶλλον ἤδη ὄντες, ὕστερον χρόνῳ ἐπὶ Τρωάδος ἐστράτευσαν. (Θουκυδ. αὐτόθι.)

Διήρκεσεν ἡ πολιορκία αὐτῆς δέκα περίπου ἔτη· καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν καὶ καταφανισμόν τῆς πόλεως τοῦ Πριάμου, ἐπέστρεψαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰ ἴδια πλήρεις δύξης, λαφύρων καὶ νέων γνώσεων, τὰς ὁποίας ἀπέκτησαν συναναστρεφόμενοι τοὺς παλαιότερους λαοὺς τῆς Ἀσίας. Ἡ ἔρις μεταξὺ δύο ἀρχηγῶν: τοῦ Ἀγαμέμνονος, λέγω, καὶ Ἀχιλλέως, εἶναι τὸ οὐσιωδέστερον συμβεβηκὸς τῆς ἐκστρατείας, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς λαμπρᾶς ἐποποιίας τοῦ ἀμιμήτου Ποιητοῦ.

Ἄλλ' ἡ ἔρις δύο ἐνδύξων οἰκογενειῶν εἶναι πολὺ πλεόν ἀξιόσημειώτος διὰ τὰς ἐξκισίους μεταβολὰς καὶ παράδοξα συμβεβηκότα, τὰ ὁποῖα ταραττοντα ἐκ θεμελίων ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἤλλαξαν τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν αὐτῆς μορφήν ὅλως διόλου μετὰ τὰ Τρωϊκά.

Ὁ Πέλωψ, ὡς εἰρήθη, ἐλθὼν μετὰ πολλῶν χρημάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα, συνήθροισεν ἰκανὴν δύναμιν, δι' ἧς κυριεύσας μέγα μέρος τῆς χερσονήσου Ἀπίας, ἔδωκε τὸ ὄνομά του εἰς ὅλην τὴν Πελοπόννησον. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Πέλοπος ἠύξησαν ἔτι μᾶλλον τὴν ἐξουσίαν καὶ κράτος αὐτῶν, καὶ μάλιστα ὁ Ἄτρεὺς καὶ Θυέστης, δεχόμενοι εἰς τὴν προστασίαν τῶν τοῦ Μυκηναίου καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις. Ὁ διάδοχος αὐτῶν Ἀγαμέμνων, κατασκευάσας ναυτικὸν καὶ πεζικὸν στράτευμα, ἔγεινεν ὁ ἰσχυρότερος τῶν εἰς Πελοπόννησον βασιλέων (α). Οὗτος ἐναγκαλισθεὶς τὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν του ὕβριν τοῦ Πάριδος, κατέπεισε καὶ ἐβίβη

- (α) Ἐρμείας δ' Ἄναξ δῶκεν Πέλοπι πληξίππῳ
 Αὐτὰρ ὁ αὐτὲ Πέλωψ δῶκε Ἄτρεϊ, ποιμένι λαῶν·
 Ἄτρεὺς δὲ Θυήσκων ἔλιπεν πολύαρνι Θυέστῃ·
 Αὐτὰρ ὁ αὐτὲ Θυέστ' Ἀγαμέμνονι λείπε φορῆναι,
 Πολλῆσιν νήσοισι, καὶ ἄργεϊ παντὶ ἀνάσσειν.
 (Ὅμηρ. Ἰλιάδ. Β'. σ. 36—40.)

σε τοὺς πλειοτέρους ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδος νὰ κινήσωσι μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ Πριάμου (α).

Ἀφ' ἑτέρου δὲ μέρους ἡ δύζα τοῦ Ἰραλέους καὶ τὰ λαμπρὰ αὐτοῦ κατορθώματα ἠύξησαν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ. Οὗτοι εἰς διάστημα τριάκοντα ἐτῶν ἔγειναν τοσοῦτον ἰσχυροὶ καὶ περίβλεπτοι, ὥστε ἤρχησαν νὰ ἐπισκιάσωσι τὸ κλέος τῶν Πελοπιδῶν. Ἐκ τούτου ἐγεννήθη φθόνος, μῖσος καὶ ἔχθρα ἀδιάλλακτος μεταξὺ τῶν δύο τούτων οἰκογενειῶν: Πελοπιδῶν, λεγῶ, καὶ Ἰρακλειδῶν. Οἱ πρῶτοι ὑπερσχύσαντες, ἐδίωξαν τοὺς δευτέρους ἐκτὸς τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἡ ἐκστρατεία ἄρα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Τρωάδος, ὀδηγουμένη ἀπὸ τοὺς Πελοπίδας, καὶ ἡ ἐπάνοδος τῶν Ἰρακλειδῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐπέφερον μεγίστας καὶ ἐπισήμους συνεπειάς καὶ ἀλλοιώσεις. Αὐταὶ ἠλλαξαν οὐσιωδῶς τὴν στάσιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτὰς, ἀνάγκη πᾶσα, νὰ ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ σκεπτικὸς ἔθναλόγος.

Οἱ Ἕλληνες, ὡς εἰρέθη, διέτριψαν περὶ τὰ δέκα ἔτη εἰς τὴν πολυθρύλλητον πολιορκίαν (β)· μὴ ἔχοντες δὲ οὔτε ἀποθήκας πολεμικάς, οὔτε ταμεία τροφῶν, οὔτε κοινὸν θησαυροφυλάκιον (γ) ἐβιάζετο ἐν μέρος τοῦ στρατοῦ νὰ πολιορκῆ, τὸ δὲ ἄλλο λεηλατοῦν τὴν μικρὰν Ἀσίαν.

(α) Τῶν Μυκηναίων τε, καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἤρχε τὴν βασιλείαν, ἄτρεκα παραλαβῆν, καὶ τῶν Περσίδων τοὺς Πελοπίδας μείζους κατασηῆσαι. Ἄμοι δοκεῖ Ἀγαμέμνων παραλαβῶν, καὶ ναυτικῶν τε ἅμα ἐπὶ πλεόν τῶν ἄλλων ἰσχύσαι, τὴν στρατείαν, οὐ χάριτι τὸ πλεῖστον, ἢ φόβῳ ξυναγκῶν ποιέσασθαι. (Θουκυδ. αὐτόθι § 9.)

(β) Ἡ ἄλωσις αὐτῆς ἀναφέρεται κατὰ τὸν Κλαβιέρου περὶ τὰ 1100. Π. X. (Ὅρα (Clav. les temps primit. T. I. § 324-327.) Κατὰ δὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Ἐρατοσθένους εἰς τὰ 1184. (Ὅρα στοιχεῖα Χρονολ. τοῦ Schöell T. II, § 55.)

(γ) Θουκυδ. αὐτόθι § 11.

μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νείλου, νὰ προσπορίζηται τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαιῶν (α). Ἀλλ' ἡ δεκαετής συναναστροφή τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν πρὸ πολλοῦ πολιτισμένων λαῶν τῆς Ἀσίας συνήργησεν ἀναντιρρήτως εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν βελτιώσεως. Ἡ δὲ Ἑλλάς ἤθελε βεβαίως συναισθανθῆ τὸ τοιοῦτον, ἀν' ἡ πολυχρόνιος ἀπουσία τῶν ἡγεμόνων, καὶ ἡ δυσκολία τῶν εἰδήσεων διὰ τὴν ἀτέλειαν εἰσέτι τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης, καὶ μάλιστα τὸ μῖσος τῶν Ἰρακλειδῶν κατὰ τῶν ἀποδημησάντων Πελοπιδῶν, δὲν ἤθελαν ἐγείρει τὴν κενοδοξίαν τινῶν, οἵτινες ἐπεβουλεύθησαν καὶ τὰ σκῆπτρα, καὶ τὰς οἰκογενείας τῶν ἀποδημησάντων βασιλέων, πληροῦντες τὴν Ἑλλάδα εἰς διάστημα μιᾶς ὀλοκλήρου ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ ἐμφυλίου πολέμου στάσεις, δολοφονίας, ταραχᾶς καὶ λαῶν ὀλοκλήρου μετοικισμοῦς (β).

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἡγεμόνων, ἀπελπισθέντες εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἔκτισαν νέας πόλεις καὶ ἐσύστησαν ἀποικίας, αἱ ὅποῖαι, προϊόντος τοῦ χρόνου, κτήνησαν μεγάλαι, πλούσιαι καὶ ἰσχυραί. Ἄλλοι κατέφυγον εἰς τὴν

(α) Ὅρα εἰς τὸν Ὅμηρον τὸν ἀριθμὸν τῶν πόλεων, ὅσας ἐξουσίασαν οἱ Ἕλληνες πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Τρωάδος.

(β) Ἐπεὶ καὶ μετὰ Τρωϊκὰ ἡ Ἑλλάς ἔτι μετανίστατό τε καὶ μετακίετο, ὡς μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι· ἦτε γὰρ ἀναχώρησις τῶν Ἑλλήνων ἐξ Ἰλίου χρονία γενομένη, πολλὰ ἀνείχμωσε καὶ στάσεις ἐν ταῖς πόλεσιν, ὡς ἐπὶ πολὺ ἐγίγνοντο. (Θουκυδ. αὐτόθι § 12. Ὅρα τὴν τρίτην Ἰαψ. τῆς Ὀδυσσεύς, εἰς ἣν ἐκθέτει ὁ ποιητὴς τὰς συμφορὰς τῶν ἐπιστρεψάντων βασιλέων ἀπὸ τὴν ἀλωσιν τῆς Τρωάδος. Οὐκ οὐν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ὄντι δεκάτει, δὲ τὸ Ἴλιον ἐπολιορκεῖτο, τὰ τῶν πολιορκούντων ἐκάστων οἴκοι κακὰ πολλὰ ξυνέβαινε γιγνόμενα περὶ τὰς στάσεις τῶν νέων· οἱ καὶ ἀρικομένουσ τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς αὐτῶν πόλεις τε καὶ οἰκήσεις, οὐ καλῶς οὐδ' ἐν δίκῃ ὑπεδέξαντο· ἀλλ' ὥστε θανάτους τε καὶ σφαγὰς καὶ φυγὰς γενέσθαι πάμπολλας. (Πλάτ. Νόμων Βιβλ. ΙΙΙ. § 81.)

Ἰταλίαν, ἄλλοι ἐκατοίκησαν εἰς τὰς νήσους· κ.τ.λ. (α). Πάντα ταῦτα ηὔξησαν τὴν ὀλιγαρχίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐξήσθενον ἔτι μᾶλλον τὰς οἰκογενεῖας τῶν Πελοπιδῶν. Ἡ ἔρις αὕτη ἐκλόγισεν ἅπασαν τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν, καὶ ἐσάλευσεν τὰ θεμέλια τῶν βασιλικῶν θρόνων· μεταχειριζόμενοι δὲ οἱ ἀντιφερόμενοι ἀπερὶ σκέπτως τὴν δύναμιν τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν ἐναντίων ἡγεμόνων, ἤγειραν ἀνεπαίσθητως τὸ ὀλιγαρχικὸν πνεῦμα, καὶ αὐτὸ κατήργησεν ὕστερον τὴν βασιλικὴν ἀξίαν καὶ τῶν Πελοπιδῶν, καὶ Ἡρακλειδῶν.

Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους, διωχθέντες ἀπὸ τοὺς Πελοπίδας, κατέφυγον εἰς τοὺς Δωριεῖς. Ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Αἴπαλος υἱοθέτησε τὸν υἱὸν τοῦ Ἡρακλέους Ὑλλον, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ· δις ἐδοκίμασαν οἱ Ἡρακλειδῶριεῖς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν πάντοτε (β). Τέλος βλέποντες τὸν ἀρμόδιον καιρὸν, ἀπέρασαν τὸν Ἴσθμὸν, καὶ καταστρέψαντες τὰς Πελοπιδικὰς βασιλείας, ἐμερίσθησαν μεταξὺ αὐτῶν τὴν Πελοπόννησον, ἐκτὸς τῆς Ἀρκαδίας καὶ Λιγυαλείας· ἔλαβεν ὁ Τιμένης, ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ὑλλου, τὸ Ἄργος καὶ τὰς Μηκίνας· ὁ Κρεσφόντης τὴν Μεσσηνίαν, καὶ ὁ Ἀριστόδημος τὴν Λακωνίαν· μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ συνεβασίλευσαν συγχρόνως οἱ δύο υἱοὶ Εὐρυσθένης καὶ Πρῶκλος, ἐξ οὗ χρόνου ἐπεκράτησαν οἱ δύο βασιλεῖς τῆς Σπάρτης (γ).

Δύο λοιπὸν συμβεβηκότα παρατηροῦνται εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτὴν ἐποχὴν. Ἡ κατὰ τῆς Τριώδος ἐκστρατεία ἐπέφερεν ἐπισήμους συνεπείας· Α. τὴν πρῶτον τῶν Ἑλλήων ἔνεκα τῆς μετὰ τῶν Ἀσιανῶν πολυχρονοῦ σχέσεως· Β. τὰς ἀποικίας τῶν νικηθέντων

(α) Θουκυδ. αὐτόθι.

(β) Ἡρόδ. Βιβλ. Ι.

(γ) Ἡρόδ. αὐτόθι. Πausan. Λακωνικ. Στράβ. Μεσσηνία καὶ Λακωνία.

πρώτων φατριῶν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν· Γ. τὴν ἀσθένειαν τῶν διαληφθέντων εἰς τὴν Ἑλλάδα· Δ. καὶ ἐκ τούτου τὴν ἐπιτυχίαν τῶν Ἡρακλειδωριέων, καὶ τὴν εἴσοδον αὐτῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ δὲ κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν ἀνεστάτισε τὴν Ἑλλάδα, ταραττούσα αὐτὴν περὶ τὰ τριάκοντα ἔτη, καὶ ἐπιφέρουσα τὰς ἐξῆς ἀξιοσημειώτους μεταβολάς.

Αον. Οἱ Ἴωνες διωχθέντες κατέφυγον εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἐσύστησαν τὰς Ἴωνικὰς ἀποικίας.

Βον. Οἱ Ἀχαιοὶ τῆς Ἀργολίδος διωκόμενοι, ἐκυρίευσαν τὴν Λίγυαλίαν, τὴν ὑπόσαν ὠνόμασαν Ἀχάϊαν, καὶ ἐσύστησαν τὸ Ἀχάϊκὸν Συμμαχικὸν Συνέδριον, τὸ τελευταῖον προπύργιον τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Γον. Ἡ πολυχρόνιος ταραχὴ ἐμπόδισεν ἐπιστήμως τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τῆς πολυανθρωπείας, ἕνεκα τῶν ταραχῶν καὶ μετοικισμῶν.

Δον. Εἰς τὸν μερισμὸν μεταξὺ τῶν νικητῶν ἐγεννήθη ἀντιζηλία εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους Ἡρακλειδωριεῖς· ἐξ αὐτῆς προῆλθον ἐμφύλιοι πόλεμοι· οἱ δὲ νικηθέντες ἐκ τῶν Δωριέων κατέφυγον εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, καὶ ἐσύστησαν τὰς Δωρικὰς ἀποικίας.

Εον. Μέρος δὲ Δωριέων, θέλον νὰ στερευθῇ εἰς τὰ Νέγαρα, καὶ βοηθούμενον ἀπὸ τοὺς εἰς Λακωνίαν ὁμοφύλους, ἐπέφερε τὸν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἀθηναίων πόλεμον. Τὸ δὲ Μαντεῖον ἐρωτηθὲν, εἶπεν, ὅτι ἐκεῖνοι θέλουσι νικήσει, τῶν ὑποίων ὁ βασιλεὺς ἀγνώριστος θανατωθῇ εἰς τὴν μάχην. Ὁ Κόδρος, βασιλεὺς τότε τῶν Ἀθηναίων, ἐνδυθεὶς χωρικὰ, ἀπέθανε πολεμῶν· ὁ δὲ ἐχθρὸς, φοβηθεὶς τὴν ἀγανάκτησιν τῶν θεῶν, ἀνεχώρησεν ἔντρομος.

Ὁ ἥρωϊκὸς θάνατος τοῦ Κόδρου εἶναι ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκεῖνων συμβεβηκότων, τὰ ὅποια ἴσχυσαν ν' ἀλλάξωσι τὴν ἐνεστῶσαν καὶ μέλλουσαν τύχην ἐνὸς λαοῦ. Οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Κόδρου διεφιλονεί-

κουν μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ πατρὸς των, περὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου τῆς Ἀττικῆς. Ὁ πρωτότοκος Μένων ὑπερισχύσας, ἀπεβαλε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ Νειλέα καὶ Ἀνδροκλέα (α). Οὗτοι δὲ, λαβόντες τινὰς Ἴωνας, μετέβησαν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἐρημοθεῖσαν μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, καὶ κτίσαντες τὰς Ἰωνικὰς λεγομένας ἀποικίας, ἐγνώριζον ὡς μητρόπολιν τὰς Ἀθῆνας.

Αἱ ἀποικίαι εἶναι οὐσιώδες μέρος τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος· καθότι δι' αὐτῶν ἠυξήθη ἡ ἐμπορία, ὁ πλοῦτος, ὁ πολιτισμὸς, ἡ φιλοσοφία, αἱ τέχναι, καὶ πᾶσα ἡ βιομηχανία εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἐξ αἰτίας αὐτῶν συνέβη ὁ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Περσίας πόλεμος. Ἐνίκησεν ἡ πρώτη, ἐδοξάσθη, διεφθάρη, καὶ παρήκμασεν. Ἢ δὲ πρόοδος τῶν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀποικιῶν ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἐσύστηθησαν δεύτεραι ἄλλαι ἀποικίαι, αἱ πρῶται αἱ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Ἀσίαν στερεωθεῖσαι· αἱ δεύτεραι ἀπὸ τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἀπεκατεστάθησαν εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, Ταυρικῆς, καὶ μέχρι Κιλικίας· ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου τὸ περισσεῦον τῶν ἀποικιῶν ἐστέλλετο εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας, μέχρι Σικελίας, Ἰταλίας, Γαλατίας κ.τ.λ. Ἄπασαι δὲ αὐταὶ ἐπέκεινα τῶν χιλίων ἐκτίζοντο εἰς ἐμπορικὰς θέσεις, εἰς κλίματα εὐκραῆ, εἰς ὑγιεινὰς τοποθεσίας (β) φυλάττουσαι σχέσεις μετὰ τῶν Μητροπόλεων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν, καὶ τῶν λοιπῶν λαῶν διὰ ξηρᾶς, καὶ θαλάσσης. Ἢ πολιτεία αὐτῶν ἦτον, ὡς ἐπιτοπλεῖστον, Ἀριστοδημοκρατική· διότι ἡ βασιλεία εἶχε χάσει τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν γοητευτικὴν τῆς ἀξίαν. Τὸ δὲ δημο-

(α) Πausan. Βιβλ. VII. Κεφ. 2. Αἰλιαν. Ποικιλ. Ἱστορία Βιβλ. VIII. Κεφ 5.

(β) Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι τῶν καὶ τὸ Πανιώνιον ἐστὶ τοῦ μὲν Οὐρανοῦ καὶ τῶν ἰστέων ἐν τῇ καλλίστῃ ἐτύγγανον ἰδρυσάμενοι πόλιας πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. (Ἠρόδ. Βιβλ. I. § 142.)

κρατικὸν πνεῦμα ἐπεπόλλαζε δεσπόζον τὴν ἐποχὴν ὥστε, ἀν εἰς μερικὰς ἀποικίας τὸ πολίτευμα ἐφαίνετο μᾶλλον Ἀριστοκρατικὸν, ἢ Ὀλιγαρχικὸν, ἢ καὶ Μοναρχικὸν, εἰς ἕκαστον τῶν λαῶν ὑπερίσχυε τὸ Δημοκρατικὸν Δίκαιον.

Οἱ Ἴωνες μετὰ τοῦ Νειλέως καὶ Ἀνδροκλέους ἐσύστηθησαν κατὰ τὸ 1,144 Π. Χ. εἰς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Αὐδαίας καὶ τὰ θῶρα τῆς Καρίας. Ἐκτίσαν δώδεκα πόλεις, τῶν ὅποιαι ἡ Ἐφέσος ἦτον ἡ πρωτεύουσα, ἐχούσας καὶ τὴν Σμύρνην καὶ Χίον (α). Σηνοθρίζουτο εἰς τὸ Πανιόσιον, κοινὸν τινα ναὸν τοῦ Ἑλικωνίου Ποσειδῶνος πλησίον εἰς τὸ Μυκάλιον ἀκρωκῆριον (β). Οὗτοι ἦσαν αὐτόνομοι, πληρώνοντες μικρὸν τινα φόρον εἰς τὸν Κροῖσον, καὶ ὕστερον εἰς τὸν πηλαιὸν Κύρον. Κατ' ἀρχὰς ἦσαν πτωχεῖ, ἀσθενεῖς, καὶ καταφρονημένοι, ὥστε δὲν ἤθελε νὰ ὀνομάζεται τις Ἴων (γ)· μετ' οὐ πολὺ ὁμως εὐδοκίμησαν τοσοῦτον, ὥστε ἐσύστησαν ὑπὲρ τὰς τριακασίας ἄλλας ἀποικίας. Ἡ Μίλητος ἠδύνατο νὰ φειλονεικίσῃ περὶ τῶν ἐμπορικῶν πρωτείων μετὰ τῆς περιφήμου Τύρου, καὶ Καρχηδῶνος. Τὸ ναυτικὸν τῆς Δωδεκαπόλειος ἦτον ἐπίσημον, ὥστε μόνη ἡ Χίος, μετρίφρων καὶ μετὰ τὴν νίκην, ἔστειλεν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἀρισταγῆρου ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν πολεμικὰ πλοῖα.

Οἱ δὲ Αἰολεῖς ἐστερεώθησαν κατὰ τὸ 1,124 ἔτος Π. Χ. εἰς δώδεκα ἐπίσης πόλεις, προχωροῦσαι πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ Καρίαν, μέχρι τῆς Τρωαδικῆς Ἰῆς (δ). ἡ Λέσβος εἶχε, φαίνεται,

(α) Πυρσαν. αὐτόθι. Ἡρόδ. Βιβλ. Ι. § 1424—143.

(β) Ἡρόδ. Βιβλ. Ι. 148.

(γ) Ἀσθενεῖος δὲ ἐόντος τοῦ παντὸς τότε ἐλληνικοῦ γένους, πολλῶ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἴωνικόν, καὶ λόγον ἐλάχιστον. Ἡρόδ. αὐτόθι § 143.

(δ) Αὗται μὲν γυν αἱ Ἡπειρώτιδες Αἰολίδες πόλεις ἔξω τῶν ἐν τῇ Ἰῇ οἰκημένων. (Ἡρόδ. Βιβλ. Ι. § 151.)

τὰ πρωτεῖα ἦσαν δὲ αὐτόνομοι καὶ ἀνεξάρτητοι μέχρι τοῦ μεγάλου Κύρου· ἐπὶ δὲ τῶν δεινῶν περιστάσεων ἐδιωρίζετο Ἰπουργεῖον ἀπόλυτον ἔχον δύναμιν, καὶ τοῦ ὁποίου τὰ μέλη ὠνομάζοντο Ἀσύμνητοι, ἐξ ὧν ὑπῆρξε καὶ ὁ Πιπτακός (600 Π. Χ.).

Ἡ δὲ ἀποικία τῶν Δωριέων, ὑστερόχρονος τῶν πρώτων, ἀλλ', ὡς ἐκεῖναι, εἰς διαφόρους ἐποχὰς συστηθεῖσαι, συνεχροτεῖτο ἀπὸ ἑξ πόλεις· εἶχον Ἀμφικτυονίαν καὶ ναὸν κοινὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ, κατὰ τὸν Ἱστορικόν, Τριοπικὸν ἱερόν (α). Αὗται ἦσαν αὐτόνομοι καὶ ἀνεξάρτητοι μέχρι τῆς Περσικῆς ἐξουσίας τοῦ Κύρου. Πλὴν ἴσως τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, ἥτις πυχλάκις ὑπετάγη ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Καρίας (β), ἢ ἀπεβλήθη διὰ τὴν πρὸς τὸν Τριοπιον Ἀπόλλωνα ἀσέβειαν Ἀλικαρνασσέως τινός (γ).

Αἱ ἀποικίαι τῶν Αἰολέων καὶ Δωριέων δὲν ἔφθασάν ποτε εἰς τὴν περιωπὴν τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως, ὡς αἱ τῶν Ἰώνων, τῶν ὁποίων τὸ ἐμπόριον ἐκτείνετο ἀπὸ τὰ ἀνατολικά παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, μέχρι τῆς Σκυθίας, Κασπίας Θαλάσσης, Περσίας κ.τ.λ.

Ὅθεν, ἂν ἡ ἐλάσσων Ἀσία ἐρημώθη ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας πάλιν ἐκατοικίθη, λαμπρυνθεῖσα εἰς διάστημα μιᾶς ὡς ἔγγιστα καὶ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος. Αὐτοῦ τὸ ἐμπόριον ἔλαβε καὶ ἑκτασιν καὶ ποικιλίαν. Ἐκεῖ ἤρχησεν ἡ μετὰ λόγου συμμετρία καὶ ἡ φιλοκαλία, ἡ ποίη-

(α) Ἡρόδ. Βιβλ. Ι. § 144.

(β) Ὅρα Ἡρόδοτον, καὶ Πανσανίαν, καὶ Στράβωνα. Ἔτι δὲ St. Croix de l'état et du sort des colonies des anciens peuples. Paris 1786.

Nautions historiques et géographiques sur les colonies Grecques. par Heggewische. Altona 1808. Ὅρα καὶ τὰς μαρτυρίας τοῦ δευτέρου Κεφαλαίου τοῦ παρόντος Δοκιμίου.

(γ) Ἡρόδ. αὐτόθι.

σις, ἡ μουσικὴ, καὶ ἡ φιλοσοφία. Εἰς τὰς ἀποικίας αὐτὰς ἐγένε-
 νήθη ὁ πατὴρ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ Ὅμηρος, ἡ Σαπφώ, Ἀλ-
 καῖος, ὁ Θυλῆς, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἀναξαγόρας. Ἐκεῖ ἡ Ἱστορία,
 ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ, καὶ αἱ ἐλευθέριοι τέχναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ μετε-
 κομισθῆσαν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα, ὡς θέλει φανῆ παρα-
 κατιῶν. Ἡ Μικρὰ Ἀσία ἦτον ὁ μέσος ὄρος, δι' οὗ ἐγνώριζον οἱ
 Ἕλληνες τὴν Αἴγυπτον, τὴν Συρίαν, τὴν Ἄνω Ἀσίαν καὶ τὰ πα-
 ράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, καὶ Μεσογείου θαλάσσης μέχρι τῆς
 Μαιώτιδος λίμνης, καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ἄν τις ἴδῃ ὄψοις ἐναγκαλισθῆ διὰ μιᾶς τὴν ἄπειρον ἔκτασιν,
 κειμένην μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἄκρων, καὶ θεωρήσῃ ἐνταυτῷ
 ὁλόκληρον ἔθνος ἐνεργητικόν, πνευματώδες εὐαίσθητον, καὶ ἐ-
 λεύθερον, εἰς ἐπέκεινα τῶν χιλιῶν αὐτονόμων λαῶν ὑποδιηρη-
 μένον, καταγινόμενον εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, εἰς
 τὴν ἐμπορίαν καὶ ναυτικὴν, εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας καὶ
 πᾶν εἶδος βιομηχανίας, θέλει τῷ ὄντι ἐκπτοηθῆ συμπεραίνων ἐκ τῶν
 ἀποτελεσμάτων τὸν γιγαντώδη σωρὸν τῶν ιδεῶν, καὶ γνώσεων καὶ
 ἀρχῶν, ὅσαι κυκλοφοροῦσαι περιεφέροντο εἰς τοιαύτην ἔκτασιν.
 Τὸ παράδοξον τοῦτο φαινόμενον δὲν ἐφάνη εἰς κανέν ἐκ τῶν πα-
 λαιῶν ἔθνῶν μέχρι τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδωριέων εἰς τὴν
 Πελοπόννησον. Ὅποιαν ἀκαταμάχητον δύναμιν ἤθελον παρουσι-
 ᾶσαι, ἂν ἅπασαι ἐλοῦντο μετὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος εἰς ἓν
 πολιτικὸν καὶ ἀχώριστον σῶμα, ἔχουσαι τὴν αὐτὴν πολιτικὴν
 καὶ συμφέρον, τὴν ἰδίαν θρησκείαν καὶ φρόνημα, τὴν αὐτὴν δι-
 ἄλεκτον καὶ διάνοιαν! Ἀλλὰ τῶν ἔθνῶν, φαίνεται, ἡ ἀνάτροφά-
 πικτεῖ αἰῶνων πολλῶν πολλὴν πείραν, καὶ εὐτυχεῖς περιστάσεις.
 Αἱ Ἀμφικτυονίαι καὶ τὰ συνέδρια ἐγέννησαν τὴν Ἀχαικὴν συμ-
 μαχίαν, καὶ μετὰ δύο περίπου χιλιάδας ἔτη ἐσυστίθη ἡ Ἑλβετι-
 κὴ καὶ Ἀμερικανικὴ Ὁμοσπονδία.

Ἐντοσοῦτοφ οἱ φιλελεύθεροι Ἀθηναῖοι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κοδρου,

ἐφανερώσαν εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μένωνα, ὅτι μόνος ὁ Ζεὺς ἐδύνατο
 νὰ διαδεχθῆ τὸν θρόνον ἐνός τοιούτου ἐναρέτου Βασιλέως. Ὅθεν
 ὠφελούμενοι ἀπὸ τὴν περίστασιν κατήργησαν τὴν βασιλικὴν ἀ-
 ξίαν, καὶ διώρισαν τὴν ἐφ' ὄρου ζωῆς καὶ κατὰ κληρονομίαν ἀρχον-
 τίαν τὸν δὲ Μένωνα, συνάρχοντα. Ἡ κίνησις ἐδόθη εἰς τὸ πολιτικὸν
 σῶμα τῆς Ἑλλάδος· οἱ λαοὶ εἶχον βαρυνθῆ τὰς μεταξὺ ἡγεμόνων
 ἐριδας (α). Ὅθεν τὸ παράδειγμα μιᾶς ἐλευρωθείσης πόλεως ἔπρε-
 πε νὰ ἐξυπνίσῃ τὰς ἄλλας. Ἡ δὲ ταραχὴ, διαδιδομένη βαθμη-
 δόν, διέλυε τὸ περὶ τὴν βασιλικὴν πορφύραν σέβας, ὥστε αἱ
 πόλεις τῆς Ἑλλάδος κατήργουν ἢ μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης τὰς
 Μοναρχίας· εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ ταῦτα συνήργησε καὶ ἡ Δημοκρα-
 τία τῶν Ἀθηνῶν, καὶ αὐτὴ ἡ Σπάρτη, ἥτις ἐμέμφετο ἐπίσης
 τὴν τυραννίαν τοῦ ἐνός, καὶ τῶν πολλῶν τὴν ἀναρχὸν ὀχλοκρα-
 τίαν (β). Ἄγνοεῖται κυρίως ἡ ἐποχὴ τῆς γενικῆς ταύτης μετα-
 βολῆς· εἶναι δὲ πιθανόν, ὅτι συνέβη μεταξὺ Ὀμήρου, καὶ τῶν
 πρώτων Ὀλυμπιάδων (γ)· εἰς μὲν τὰς Ἀθήνας καὶ Θήβας μίαν
 καὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, καὶ ὀλίγον

(α) Ἐπειδὴ δὲ οἷτε Ἀθηναίων τύραννοι καὶ οἱ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος
 ἐπὶ πολὺ καὶ πρὶν τυραννευθείσης, οἱ πλείστοι καὶ τελευταῖοι πλὴν τῶν ἐν
 Σικελίᾳ ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατελύθησαν. (Θουκυδ. αὐτόθι § 18.)

(β) Ἡ γὰρ Λακεδαίμων μετὰ τὴν κτίσιν τῶν νῦν ἐνοικούντων αὐτὴν
 Ἀωριέων, ἐπὶ πλείστον, ὧν ἴσμεν, χρόνον στασιάσασα, ὅμως ἐκ παλαιο-
 τάτου καὶ εὐνομήθη καὶ ἀεὶ ἀτυράννευτος ἦν· ἔτη γὰρ ἐστὶ μάλιστα τε-
 τρακίδεκα καὶ ὀλίγω πλείω εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ δε τοῦ πολέμου, ἀφοῦ Λα-
 κεδαιμόνται τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ χρῶνται. (Θουκυδ. αὐτόθι.)

(γ) Οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες ἐσυστίθησαν τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸν Ἡρακλέα
 καὶ Πίσσαν· τὸ δεύτερον, ἀπὸ τὸν Ἰφίτην, Λυκούργον καὶ Κλεοσθέην· καὶ
 τὸ τρίτον ἀπὸ τὸν Κοροΐδον (776 Π. Χ.). Ἐκτοτε μόνον ἐφυλάττετο ὁ κα-
 τάλογος τῶν νεκητῶν, καὶ ἐστερνώθη ἡ ἐποχὴ τῶν Ὀλυμπιάδων· ἤγουν πρὸ
 κτίσεως Ῥώμης καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ναβανάσωρος.

ὑστερον εἰς τὴν Κόρινθον. Καὶ, ἂν που ἔμεινεν ἡ βασιλεία, ἦτο περιορισμένη, καὶ μάλλον Δημοκρατικὴ, ὡς εἰς τὸ Ἄργος, καὶ εἰς τὴν Σπάρτην.

Οἱ παλαιοὶ λαοὶ δὲν ἐγνώριζον, φαίνεται, εἰμὴ τὸν βασιλέα καὶ τὸν ὄχλον· τὸ μεταξύ τῶν δύο ζυγοστάτου ἄλλο (α) ἢ ἔλειπεν, ἢ ἦτο πάντα ἀσήμαντον. Διὰ τοῦτο ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία, εἰς καιρὸν τῶν πολιτικῶν κλονισμῶν, μετέβαινε πάντοτε ἀπὸ τὸν ἕνα εἰς τοὺς πολλοὺς, καὶ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς εἰς τὸν ἕνα. Ὁ λαὸς πολλάκις κατήργει τὴν τυραννίαν καὶ ἐσύστηε τὴν ὀλιγαρχίαν· ὁ δὲ πανούργος δημαγωγὸς, κατακλύων τὸν ὄχλον, ἔστηε τὸν θρόνον τοῦ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς παρεκτροπῆς. Ὁ λαὸς, μὴ φωτιζόμενος ἀπὸ τὸν μέσον ὄρον, κατέλυε κακὴν, καὶ ἐσύστηε χειρότεραν Κυβέρνησιν. Οὕτως ἡ ἄλυσος τῆς δουλοσύνης δὲν διεφθείρετό ποτε, ἀλλὰ μετεβιβάζετο ἀπὸ τὸν τραχιλὸν εἰς τοὺς πόδας, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἰς ἐκεῖνον (β).

Τοιαύτη τις μεταβολὴ συνέβη πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταξὺ τῆς 25 καὶ 50 Ὀλυμπιάδος· ὁ Κύψελος (628 Π.Χ.) κατακλύσας τὸν δῆμον, ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῆς Κορίνθου· ὁ Προκλῆς εἰς τὴν Ἐπίδαυρον περὶ τὴν 39 Ὀλυμπιάδα· ὁ Πεισίστρατος (560 Π.Χ.) εἰς τὰς Ἀθήνας· ὁ Θεαγένης εἰς τὰ Μέγαρα

(α) Σημεῖον δὲ δὴ νομίζειν καὶ τὸ τοὺς βελτίστους Νομοθέτας εἶναι τῶν μέσων πολιτῶν. (Ἄριστ. Πολ. Βιβλ. Δ. Κεφ. 5, § 10.)

(β) Ὑπέρκalon δὲ ἢ ὑπερίσχυρον, ἢ ὑπερευγενῆ, ἢ ὑπερπλούσιον· ἢ τάνυστία τούτοις, ὑπέροπτωχον, ἢ ὑπερασθενῆ, καὶ σφόδρα ἄτιμον χαλεπὸν τῷ λόγῳ ἀκολουθεῖν· γίνονται γὰρ οἱ μὲν ὑβρισταὶ καὶ μεγαλοπόνηροι μάλλον· οἱ δὲ κακοῦργοι καὶ μικροπόνηροι λίαν. Τῶν δὲ ἀδικημάτων τὰ μὲν γίνονται δι' ὕβριν, τὰ δὲ διὰ κακουργίαν· ἔτι δὲ ἤκισθ' οὗτοι φιλαρχοῦσι καὶ βουλαρχοῦσι. Ταῦτα δ' ἀμφοτέρω βλαβερὰ ταῖς πόλεσι. (Ἄριστ. Πολιτ. Βιβλ. Δ. Κεφ. 5, § 4.)

κατὰ τὴν 37 Ὀλυμπιάδα κ.τ.λ. καθότι οἱ δημαγωγοὶ κολακεύουσι πάντοτε τὸν λαὸν κηρύττοντες δημοκρατικὸν καὶ ὑπερφιλελεύθερον φρόνημα, διὰ νὰ τὸν ὑποτάξωσιν εὐκολοτέρως, καὶ περιφρονήσωσιν ἕσπερον. Ὅταν λείπῃ ὁ μέσος ὅρος τῶν πολιτῶν: ἴθιγον ὁ ὑγειέστερος καὶ σωτηριωδέστερος δεσμὸς (α), ὁ μεγαλόπνονος δημοκόπος ταράττει τὰ ἀκατέργαστα τοῦ δήμου πνεύματα μὲ τὴν σοφιστικὴν φωνασκίαν του, ἢ μὲ τὸν πλοῦτόν του, καὶ πνίγει τὴν ἡσυχὸν φωνὴν τοῦ ἐναρέτου πολίτου. Καταδικάζεται ὁ Θησεύς, ὁ Σόλων, καὶ ὑφουῖται ὁ Μενεσθεύς, ὁ Πεισίστρατος· παιδεύουσι τὸν εἰλικρινῆ φίλον, καὶ ἀσπάζονται τὰς χεῖρας τοῦ δημαγωγοῦ, αἵτινες κρυφίως σφυρηλατοῦσι τὰς βαρεῖας ἀλύσεις του. Ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν Διονύσιος, κολακεύσας τὸν λαὸν, τὸν ἐδούλωσεν· ὁ δὲ υἱός, βέβαιος ἤδη τῆς διαδοχῆς, τὸν ἐξουθένει ὡς ἀγενὲς Δημακίδιον. Ὁ πατὴρ ἐμπλήττει τὴν ἀμετρίαν τοῦ υἱοῦ, φέρων ἑαυτὸν ὡς παράδειγμα· «Μήπως, ἀπεκρίθη ὁ ἀσχήμεν νέος, εἶχες καὶ σὺ πατέρα τύραννον!» Οὕτως ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία τοῦ ἐναρέτου πολίτου ἐναυάγει πάντοτε μεταξύ ἀπολύτου ἐξουσίας, καὶ ὀχλοκρατίας, χωρὶς τὴν ἀγκυραν τῆς μεσότητος.

Ἡ στάσις λοιπὸν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἦτον ἀθλία: ἐμφύλιοι πόλεμοι μεταξύ τῶν ἐπιστρεφάντων ἡγεμόνων καὶ τῶν ἀνταρτῶν σφετεριστῶν τῶν βασιλικῶν σκήπτρων· ἐπιστροφή τῶν νικηθέντων εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν· κάθοδος τῶν Ἡρακλειδοδωριέων εἰς Πελοπόννησον, καταστροφή τῶν

(α) Εἰ γὰρ καλῶς ἐν τοῖς ἠθικοῖς εἴρηται, τὸ τὸν εὐδαιμόνων βίον εἶναι τὸν κατ' ἀρετὴν ἀνεμπόδιστον· μεσότητα δὲ τὴν ἀρετὴν· καὶ μέσον ἀναγκαῖόν εἶναι βίον βέλτιστον . . . ἐν ἀπάσαις δὲ ταῖς πόλεσιν ἔστι τρία μέρη τῆς πάλης, οἱ μὲν εὐποροὶ σφόδρα, οἱ δὲ ἄποροι σφόδρα, οἱ δὲ τρίτοι, μέσοι τούτων. (Ἀριστ. Πολιτ. Βιβλ. Δ. Κεφ. β. § 2—3.)

παλαιῶν βασιλειῶν, καὶ ἀποικίαι νέαι Ἑλλήνων εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Ἡ Σπάρτη ἐταράττετο μεταξὺ τῶν δύο αὐτῆς βασιλείων ἐπέκεινα τῶν τριακοσίων ἐτῶν μέχρι Λυκούργου· αἱ Ἀθῆναι μέχρι Κόδρου καὶ τῆς κληρονομικῆς ἀρχοντίας· αἱ Θῆβαι τρεῖς περίπου γενεάς, μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας· ἡ Κόρινθος τέσσαρες περίπου ἑκατονταετηρίδας, ἕως οὗ διωρίσθησαν οἱ ἐνιαύσιοι Πρυτάνεις κ.τ.λ. Ἄλλ' εἰς ἀπάσας αὐτὰς τὰς μεταβολὰς ἐκάστη πόλις, μεταβαίνουσα ἀπὸ τὴν μοναρχίαν εἰς ὀλιγαρχίαν, ἢ δημοκρατίαν, ἐσυσταίνετο πάντοτε ἰδίως μὲ χωριστὴν καὶ ἄσχετον Κυβέρνησιν, ἐξ ἧς προῆλθε τὸ περὶ αὐτονομίας σύστημα, δι' οὗ ἕκαστος δῆμος ὑπετάσσετο καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ νόμους, καὶ ἕξη καὶ ἕκαστος πολίτης, καὶ ἐκάστη πόλις χωριστὰ, καὶ χωρισμένη ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας.

Τὸ εἶδος ὅμως (ἂν συγχωρῆται ἐν πικρόδω) τοῦτο τῆς πολιτείας αὐξάνει, ἴσως, τὴν ἀτομικὴν ἐκάστης πόλεως καὶ πολίτου ἐνέργειαν, ἀλλ' ὀλιγοστεύει τὴν ἐξωτερικὴν τῆς δύναμιν. Ὁ λόγος τῶν δύο ὄρων εἶναι ἀντιπεπονηθῶς, ἐνῶ ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ᾔηται εὐθύς· καθότι μικρά τις ἄσχετος δημοκρατικὴ ἀντίστικται εἰς γειτνιαζούσαν ἄλλην ὁμοίαν, ἀλλ' ὄχι εἰς ἐξωτερικὰς ἄλλας δυνάμεις. Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Μιλτιάδου καὶ τῶν ἄλλων ἐμπειροπολέμων στρατηγῶν ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα· δὲν κατέστρεψεν ἡ Σπάρτη, ἢ αἱ Ἀθῆναι, τὴν Περσίαν· ὁ Φίλιππος ὑπέταξε τὴν Ἑλλάδα· οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἐδούλωσαν, ἔχοντες ὀλιγωτέρως δυνάμεις. Διὰ τοῦτο τὸ Καπιτώλιον ἦνωσε πρῶτον εἰς ἑαυτὸ τοὺς πλησίον νικηθέντας ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου Δῆμους τῆς Ἰταλίας· ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὸ ἐπίθετον τοῦ Ῥωμαίου πολίτου, καὶ ὕστερον ἤρχησε τοὺς ἐξωτερικοὺς πολέμους, ἐμπόδισε τῶν ὑπερβορείων λαῶν τὴν ὀρμὴν, καὶ ἐσταμάτησε τὰς νίκας τοῦ Μεγάλου Ἀγγίδα. Ἡ μόνη λοιπὸν σωτηρία τῶν αὐ-

τονόμως διοικουμένων χωριστῶν λαῶν εἶναι ἢ μεταξὺ αὐτῶν πολιτικὴ ἑνώσις: ἦγουν ἡ Συμμαχικὴ Πολιτεία. Οἱ Ἕλληνες ὁμως, ἢ παντελῶς, ἢ πολλὰ ἀργά, καὶ περιορισμένως πῶς ἐγνώρισαν τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν καὶ ἀξίαν τοῦ τοιούτου εἶδους τοῦ πολιτεύματος: τὸ δὲ ἀρχαιότατον Ἀμφικτυονικὸν Συνέδριον εἶχε μᾶλλον θρησκευτικὴν τινα, καὶ ἀστυνομικὴν τοῦ ναοῦ εὐταξίαν, καὶ θεοσεβῆ τινα δεσμόν μεταξὺ τῶν Ἀμφικτυονικῶν πόλεων, παρὰ συμμαχικὸν καὶ ἐπιμαχικόν, ἢ πολιτικόν, κατ' ἕκτασιν τῆς λέξεως, ἀντικείμενον καὶ σκοπόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5ον.

ΠΕΡΙ ἈΜΦΙΚΤΥΟΝΙΩΝ.

Τὸ Συμμαχικὸν σύστημα διαφέρει οὐσιωδῶς ἀπὸ τὰς λεγομένας παρὰ τῶν παλαιῶν Ἀμφικτυονίας. Οὕτως διάφοροι πόλεις ἢ ἐπαρχίαι, κυβερνώμεναι ἐκάστη ἀνεξαρτήτως κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτῆς ἐσωτερικοὺς νόμους, ἠνωμένοι δὲ ἅπασαι διὰ γενικῆς τινος συνθήκης, ὥστε νὰ νομίζωσιν ὅλαι τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον: ἦτοι Διοίκησις αὐτόνομος ἀστυνομικὴ ἐσωτερικῶς, ἐξωτερικὴ δὲ ἑνώσις ἀπασῶν, καὶ ὑποταγὴ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς γενικῆς τῶν Ἀντιπροσώπων αὐτῶν Συνελεύσεως: τοῦτο, λέγω, ὀνομάζουσι Συμμαχικὸν ἢ ἐνώσεως Σύστημα. Τοιοῦτόν τι ἐφάνη

κατὰ τὴν παρακμὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἀρχαίαν (α), ἐσγάζουσαν τὴν ἀπόσπασιν τῆς Ἐλευθερίας, καὶ τελευταῖος τάφος τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων.

Οἱ παλαιοὶ Νομοθέται ἠσθάνθησαν, φαίνεται, τὴν ἐκ τῆς ἐνώσεως ὠφέλειαν. Ἄλλ', ἀντὶ Συμμαχικῆς πολιτείας, συνιθροίζον τοὺς Ἕλληνας δι' ἐθνικῶν θυσιῶν, πανηγύρεων καὶ ἀγώνων ὡς νὰ ᾔτο καταδικασμένος ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νὰ πλανᾶται εἰς τὴν ἀπάτην ὀλοκλήρους αἰῶνας, πρὶν ὁδηγηθῆ ἀπὸ τὴν πείραν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας.

Οἱ Ἕλληνες ἐδιοικοῦντο καὶ εἰς καιρὸν τῶν Βασιλέων, καὶ μετὰ τὴν σύστασιν τῶν Δημοκρατιῶν, διηρημένοι καὶ αὐτόνομοι ἐκάστη πόλις καὶ ἐπαρχία εἶχε καὶ πολίτευμα ἰδιαίτερον, καὶ πολιούχον θεόν. Οἱ δὲ λαοὶ συνιθροίζοντο εἰς προσδιορισμένους ναοὺς καὶ ἐορτάς, σχηματίζοντες οὕτως ἓν εἶδος Πανελληνίου. Διὰ νὰ μὴ γίνεται δὲ ἀδικία πρὸς τοὺς ἀθλητὰς εἰς τὴν διανομὴν τῶν βραβείων, πᾶσα πόλις ἐδιώριζεν ἓνα ἐπίτροπον, ἢ παραστάτην. Ἡ Συνέλευσις δὲ αὕτη ἐφρόντιζεν εἰς καιρὸν τῶν ἀγώνων καὶ πανηγύρεων τὴν κοινὴν εὐταξίαν, τὴν ἀσφάλειαν τῶν προσερχομένων, τὴν διανομὴν τῶν βραβείων, τὰ εἰσοδήματα τοῦ ναοῦ κ. τ. λ. Τὸ Συνέδριον τοῦτο ὠνομάζετο Ἀμφικτυονία (β), κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Συνεδρίου, σησπηθέντος ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Δευκαλίωνος (γ). Πολλὰ τοιαῦτα Συνελεύσεις ἐσυστήθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, τῆς Ἀρτέμιδος εἰς

(α) Τελειότερα παραδείγματα εἶναι ἡ Συμμαχικὴ ἔνωσις τῆς Ἑλβετίας καὶ μάλιστα ἡ τῶν ἠνωμένων ἐπαρχιῶν τῆς Ἀμερικῆς.

(β) Ὁρα τὸ μέγα Ἑταιμολ. Α. Ἀμφικτύων.

Παυσαν. Φωκαϊκὰ Βιβλ. Χ. Κερ. VIII, κ.τ.λ.

(γ) Παυσαν. αὐτόθει.

τὰ ὄρη τῆς Μεσσηνίας (α), τοῦ Ποσειδῶνος εἰς Κόρινθον (β). Αἱ δὲ διάφοροι πόλεις τῶν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀποικιῶν τῶν Ἰόνων, Δωριέων, καὶ Αἰόλων συναθροίζοντο, καὶ ἐσύστησαν Ἀμφικτυονικάς Συνελεύσεις εἰς τὸν Ἐλικώνιον Ποσειδῶνα, εἰς τὸ Πανιώνιον τῆς Μυκάλης, εἰς τὸ Τρίπιον Ἱερόν, εἰς τὴν Δῆλον (γ) κ. τ. λ.

Τὸ Ἀμφικτυονικὸν Συνέδριον ἐσύστηθη ἀπὸ τὸν Ἀμφικτύονα, τὸν υἱὸν τοῦ Δευκαλίωνος, ἀρχηγὸν τῶν Πελασγοδωριέων, οἵτινες ὁδηγούμενοι ἀπὸ τοὺς υἱοὺς καὶ ἐγκονοὺς αὐτοῦ ἐκυρίευσαν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Εἰς αὐτὸ τὸ Συνέδριον συνήρχοντο δώδεκα πόλεις πλησίον τῶν Θερμοπυλῶν (δ).

Ὁ ναὸς τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος ἐκτίσθη ἐπίσης παρὰ τῶν Δωριέων, κατὰ μίμησιν τοῦ Δωδωναίου Ἱεροῦ (ε), ἐξ οὗ φαίνεται ἡ συγγένεια τῶν Πελασγοδωριέων ἀπὸ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἕλληνας καὶ Ἀμφικτύονος, καὶ τῶν ἐγγονῶν αὐτοῦ Δώρου καὶ Αἰόλου. κ.τ.λ. Ἡ δύναμις τῶν Δωριέων ἤρξε μετὰ τὴν κάθοδον αὐτῶν εἰς Πελοπόννησον, καὶ ἐπομένως ἡ φήμη τοῦ ναοῦ αὐτῶν. Οὗτοι συναθροίζόμενοι ἐσύστησαν θυσίας, ἀγῶνας, ἐορτάς καὶ ἐπομένως Ἀμφικτυονίαν, διὰ νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς καιρὸν τῶν πανηγύρεων τὴν κοινὴν εὐταξίαν, τὴν δικαίαν διανομὴν τῶν βραβείων, καὶ μάλιστα διὰ νὰ προσέχη εἰς τὰ εἰσοδήματα τοῦ ναοῦ, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀκαθημάτων, καὶ ἀφιερωμάτων, τὰ ὅποια εἴλκυε πανταχόθεν αἱ ἀποφάσεις τοῦ Τρίποδος, ἡ ἐπιτηδειότης τῶν ἱερέων, καὶ τῆς

(α) Πausan. Βιβλ. IV. Κεφ. IV.

(β) St. Croix gouvern. fédérat. p 122.

(γ) Ἡρόδ. Βιβλ. I. § 148. καὶ Βιβλ. I. § 144.

(δ) Πausan. αὐτόθι.

(ε) Clavier les temps primit. T. II. p. 14—24.

Πυθείας οἱ χρησμοί· καὶ, ἐπειδὴ ἡ ἐν Θερμοπέλαις Ἀμφικτυονία ἦτον ἡ πλησιεστέρα καὶ διὰ τὴν παλαιότητα ἡ σεβασμιωτέρα, εἰς αὐτὴν ταύτην ἐπεφόρτισαν οἱ Δωριεῖς τὴν φροντίδα τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος· ὥστε ἡ ἀρχαιοτέρα Ἀμφικτυονία ἐπροστάτευε τὸ εὐὑπόληπτότερον Μαντεῖον τῆς Ἑλλάδος. Τὸ τοιοῦτον ἠὔξησεν ἔτι μᾶλλον τὴν φήμην τοῦ ναοῦ καὶ τῆς Ἀμφικτυονίας αὐτοῦ.

Δώδεκα ὄλεις (α) ἐπεμبون μέλη, διὰ νὰ συστήσωσι τὸ Ἀμφικτυονικὸν Συνέδριον. Κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἡ δύναμις τῶν Δωριέων ἠὔξησε, καὶ ἡ φήμη τοῦ Μαντείου ἐπλήρωσε τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Περσίας. Οἱ λαοὶ ἐσυμβουλεύοντο τὴν Πυθείαν· οἱ δὲ τεχνῖται καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐπρόσφερον τὰ ἀριστουργήματά, λάφυρα καὶ τρόπαια αὐτῶν. Ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Δελφικοῦ Τρίποδος ἠὔξησε, κατὰ ρουσικὸν λόγον, τὴν δόξαν τοῦ ἐκεῖ Ἀμφικτυονικοῦ Συνεδρίου, ὥστε νὰ ἐκλάβωσι τινες, ὅτι εἶχεν ἐκτὸς τῆς θρησκευτικῆς ὑπηρεσίας καὶ πολιτικὴν ἰσχὺν εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος (β)· ἀλλ' ἡ κυρίως δύναμις αὐτοῦ, τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἐστηρίζετο μᾶλλον εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰς τῆς Πυθείας τὰς διαφορουμένας καὶ ἐπιτηδεῖας ἀποκρίσεις (γ).

(α) Ἴωνες, Δόλοπες, Θεσσαλοὶ, Αἰνιᾶνες, Μάγνητες, Μαλιεῖοι, Φθιώται, Δωριεῖς, Φωκαῖς, καὶ Λοκροί. (Παυσαν. Βεβλ. X. Κεφ. III.)

(β) Clavier les temps primit. de la Grèce αὐτόθι.
St. Croix Gouvern. federat.

(γ) Τὶ δὲ τὸ Ἀμφικτυονικόν; . . ὅτι σύνταγμα πλήθους ἐκδικοῦν τὰ ἱερά. (Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. Ρ. II. φ. 270.)

Αὐτὸ τοῦτο στοχάζεται καὶ ὁ Φρερέτιος. Ὅρα τὰ Ἀπομν. τῆς Γαλ. Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημ. καὶ ἐλευθ. μαθημάτων· καὶ Βαρθολομ. Νέος Ἀνάχαρσις T. II. φ. 304. ἐκδ. in 4°.

Ἄλλ' ἔτι καὶ ἐπίσης ἀναγνίσθηται, ὡς εἰρήθη, καὶ θέλει ἀκολουθῆσαι φανῆ, ὅτι οἱ Ἕλληνες παραλαμβάνοντες τοὺς θεοὺς καὶ τὰ θρησκευτικὰ δόγματα τῆς Ἀσίας, ἔδιδον εἰς αὐτοὺς Ἑλληνικόν τινα χαρακτῆρα· ἐκ τούτου οἱ ἰσραεῖς δὲν ἐδιοίκησαν ποτε θεοκρατικῶς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ δὲ λαοὶ ἔχοντες ἀνάγκην, ἢ διὰ νὰ ἐπικαλεσθῶσι τῶν θεῶν τὴν βοήθειαν, ἢ νὰ συμβουλευθῶσι τὴν γνώμην τῶν Μαντείων, εἰσῆρχοντο ἐλευθέρως ὅλοι εἰς τοὺς ναοὺς, προστύχοντο, ἔθουον, καὶ ἐξέταζον οἱ ἴδιοι τοὺς οἰωνοὺς, καὶ τῶν θυμάτων τὰ σπλάγχνα. Εἰς αὐτοὺς λοιπὸν συναθροίζομενοι συνεσκέπτοντο ἐπομένως, καὶ περὶ τῶν σχετικῶν αὐτῶν καὶ κοινῶν ὑποθέσεων. Ἐκ τούτου αἱ εἰς τοὺς ναοὺς συνεντεύξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλάμβανον, τρόπον τινὰ, μετοχὴν εἰς τὰ πολιτικά, ἀλλ' ὄχι ἢ Ἀμφικτυονία. Ὅθεν ἀπὸ τὰς κοινὰς εἰς τοὺς ναοὺς συναθροίσεις ἐξῆλθε, φαίνεται, ἡ πρώτη ἔννοια τοῦ κοινοῦ δικαίωματος τῶν Ἐθνῶν.

Πλὴν τὸ ἐπισυμβῆναι τούτο δὲν πρέπει παντελῶς νὰ συγχισθῆ μετὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Συνεδρίου, ἢ τοῦ Συμμαχικοῦ συστήματος. Καὶ πάλιν, ἂν αἱ διάφοροι Ἀμφικτυονίαι καταγινομένης, ὡς εἰρήθη, εἰς θρησκευτικὰς μᾶλλον ὑποθέσεις, ἀντελαμβάνοντο συμμιγνόμεναι ἐνίοτε καὶ εἰς τὰς μεταξὺ τῶν Ἀμφικτυονικῶν πόλεων πολιτικὰς διαφορὰς· καμμίς ἐξ αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἐξαιρεθῆ οὐδ' αὐτὴ τῶν Δελφῶν, δὲν εἶχεν οὔτε τὸν ὀργανισμόν, οὔτε τὴν δύναμιν Συμμαχικοῦ τινος συστήματος· διότι οἱ Ἀμφικτυόνες δὲν ἦτο διαμονῆς Ἀρχὴ, πέμπουσα ἢ δεχομένη πρέσβεις, κηρύττουσα πόλεμον, ὑπογράφουσα εἰρήνην, ἢ συνθήκας· ὄχι ἀπὸ μέρους ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' οὐδ' ἀπ' αὐτὰς τὰς Ἀμφικτυονικὰς πόλεις. Δὲν εἶχεν ἄδειαν τὸ Συνέδριον νὰ σχεδιάσῃ γενικὸν τινα νόμον, ἢ νὰ ἐπιδιορθώσῃ πολιτείαν· οὔτε δύναμιν ἀστυνομικὴν, ἢ στρατηγικὴν, δικαστικὴν, ἢ πο-

λιτικὴν, δι' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, ἢ τοῦλάχιστον δι' αὐτὰς τὰς Ἀμφικτυονικὰς πόλεις.

Καὶ ἂν ἡ Ἀμφικτυονία τῶν Δελφῶν ἐγεινεν ἐνίοτε αἰτία πολέμου, ὁ λόγος καὶ ἡ πρόφασις ἦτο πάντοτε τὰ δίκαια τοῦ Ναοῦ: καὶ τὸ συμφέρον τοῦ Μαντείου, ὡς τὸ ἐμπόριον τῆς Κύβητος ἢ αἰτία τοῦ πρώτου Ἱεροῦ Πολέμου, ἢ ἀντιζηλία τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν τοῦ δευτέρου (α), τοῦ δὲ τρίτου, διότι τὰ πρόβατα τῶν Λοκρῶν εἶχον βοσκήσει ἐπὶ τῆς χώρας τοῦ Ναοῦ. Καὶ, ἐνῶ οἱ Ἀμφικτύονες ἀπερᾶσιζον σοβαρῶς νὰ θεωρῆ ὁ Ἕλληνας τὸν Ἕλληνα ὡς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, ἔχυνεν ἡ δεισιδαιμονία τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἔλαβε καὶ χρεωστεῖ πᾶς τις ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν κοινὴν μητέρα καὶ πατρίδα (β). Τὸ Συνέδριον τῶν Δελφῶν ὠνόμαζεν ἀσεβῶς Ἱερούς τοὺς ἐμφυλίους τούτους πολέμους. Διὰ τοῦτο εἰς τοὺς κόλπους τῆς θεοκρατικῆς ὀμηγύρεως, καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς Δελφικῆς δάφνης ἐσφυρηλατήθη τὸ πρῶτον ἢ πρώτη ἄλυσος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ πανοῦργος Φίλιππος, κηρύττων ἑαυτὸν πρωταθλητὴν τοῦ θεοῦ, ἐκίνησε δῆθεν κατὰ τῶν ἀσεβῶν Ἑλλήνων, καὶ ὑπέταξε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Χαιρωνείας.

Ὁμνύω, ἔλεγεν, ἕκαστον μέλος, ὅτι δὲν θέλω κατασκάψει καμμίαν Ἀμφικτυονικὴν πόλιν. Καὶ, ἂν τις καταπατήσῃ τὰ κτήματα τοῦ ναοῦ, θέλω κηρύξει κατ' αὐτοῦ πόλεμον, καὶ κατασκάψει τὴν πόλιν αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοφρόνων του (γ): ὅ ἐστιν, ἐγνώριζαν ἐν εἶδος δικαιώματος τῶν ἔθνῶν διὰ τὰς Ἀμφικτυο-

(α) Θουκυδ. Ευγγρ. Α. Παισαν. Φωκαϊκά.

(β) Δημοσθέν. Περὶ Στεφ.

(γ) Αἰσχύνης κατὰ Κτησιφ. Παισαν. αὐτόθι.
St. Croix Gouvern. fédérat.

Ὅρα καὶ τὰ Συγγραμματα τοῦ Freret.

νικᾶς Πόλεις, καὶ τὸ ἀνήρουν δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Τινὲς τῶν Κρισσαίων καὶ Ἀκραγαλλίδων ἠνόγησαν τοὺς προσερχομένους εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Τὸ Συνέδριον τῶν Ἀμφικτυόνων ἀποφασίζει τὸν ἀφανισμόν τῆς πόλεως αὐτῶν, καὶ ἐκτελεῖται μὲ θρησκευτικὸν ζῆλον. Ἡ μὲν πόλις κατεσκάφη, ἡ δὲ χώρα αὐτῶν ἐρημώθη (α). Οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐριλονεῖ-
 κουν περὶ τῆς Θυρεάτιδος γῆς. Οἱ Ἀμφικτύονες διορίζονται αἰρε-
 τοὶ κριταί· οὗτοι ἀφίνουσι τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς εἰς τὴν δι-
 ὀπλων τύχην (β). Οἱ Μεγαρεῖς ἐμπόδισαν ἁμαξάν διευθυνομένην
 εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος· τὸ Συνέδριον ἀποφασίζει μετὰ
 ψυχρότητος νὰ ριφθῶσιν οἱ ἀσεβεῖς εἰς τὸ βάραθρον (γ)· ὥστε
 οἱ Ἀμφικτύονες ἐχώριζον εἰς πᾶσαν περίστασιν τὴν Ἑλλάδα
 ἀπὸ τὴν Ἀμφικτυονίαν, καὶ τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τοὺς Ἀμφικτύο-
 νας (δ), ὑποθάλλοντες, κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ Πλάτωνος, ἐν εἶδος στά-
 σεως μεταξὺ τῶν ὁμοφύλων. Ὅθεν τὸ Συνέδριον δὲν παρέ-

(α) Σκόπει δη, ὅτι ἐν τῇ νῦν ὁμολογουμένη στάσει, ὅπου ἄντι τοι-
 οὔτο γένηται, καὶ διαστῆ πόλις, ἐὰν ἐκάτεροι ἐκατέρων τέμνωσιν ἀγρούς,
 καὶ οἰκίαι ἐμπιπρῶσιν, ὡς ἀλιτηριώδης τε δοκεῖ ἡ στάσις εἶναι, καὶ οὐδέ-
 τεροι αὐτῶν φιλοπόλιδες· οὐ γὰρ ἂν ποτε ἐτόλμων τὴν τροφὸν τε καὶ με-
 τέρα κείρειν. (Πλάτ. Πολιτ. Βιβλ. V. φ. 193.)

(β) Πλουτ. Παραλλήλ. Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων. Τινὲς διεγούνται ἄλ-
 λως πως τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐρίδος· ἀλλ' ἡ γενικὴ θέσις μένει πάντοτε ἡ
 αὐτή.

(γ) Αἰλιανὸς Ποικ. Ἱστορ. Βιβλ. IV. Κεφ. 5.

(δ) Φαίνεται μοι ὡσπερ καὶ ὀνομάζεται ὅσω ταῦτα τὰ ὀνόματα, Πό-
 λεμός τε καὶ Στάσις· οὕτω καὶ εἶναι δύο, ὄντα ἐπὶ δύοῖν τινοῖν διαφοραῖν,
 λέγω δὲ τὰ δύο, τὸ μὲν, οἰκεῖον καὶ ξυγγενές, τὸ δὲ ἀλλότριον καὶ ὀθνεῖον.
 Ἐπὶ μὲν οὖν τῇ τοῦ οἰκείου ἔχθρᾳ, Στάσις κεκληταί· ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ
 ἀλλοτρίου, πόλεμος· φημι γὰρ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν γένος, αὐτὸ αὐτῷ οἰκεῖον
 εἶναι καὶ ξυγγενές. (Πλάτ. Πολιτ. Βιβλ. V. φ. 192.)

ετηνε την γενικὴν τῶν Ἑλλήνων πολιτικὴν δὲν ἦτον οἱ παρα-
στάται τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος, οὔτε ἐσχημάτιζον μονάδα
τινὰ ἀδιαίρετον ἐθνικῆς ὑπάρξεως (α). Διὰ τοῦτο κατεφρονήθη
παρὰ τῶν φρονιμωτέρων ἀνδρῶν, ὀνομαζόντων αὐτὴν Πυλαϊκὴν
Ὀχλαγωγίαν (β). Ὁ Δημοσθένης ἐβρόντησε κατὰ τοῦ Συνεδρίου
ἐπὶ τοῦ βήματος· Οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὰς κητὰ τῶν Περσῶν
νίκας ἐσύστησαν ἐν εἶδος συνελεύσεως, καὶ κοινὸν ταμεῖον εἰς τὴν
νῆσον Δῆλον. Ἡ Σπάρτη, μετὰ τὸν θρίκμβον τοῦ Λυσάνδρου συ-
νήθροισεν ὄχι εἰς τοὺς Δελφοὺς, ἀλλ' εἰς τὴν ὀμήγυριν τῶν Γε-
ρόντων τις, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν τις τοὺς Πρέσβεις καὶ τοὺς ἀπε-
σταλμένους τῶν Ἑλλήνων (γ)· ὁ δὲ Φίλιππος, ὅστις εἰσεχώρησεν
εἰς τὸ Ἀμφικτυονικὸν Συνέδριον, διὰ νὰ κατορθώσῃ τοὺς φιλο-
δόξους σκοπούς του, ἐκηρύχθη μετὰ τὴν εἰς Χαιρρώνειαν νίκην,
καὶ ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν πυρπόλησιν τῶν Θηβῶν,
ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων, ὄχι εἰς τοὺς κόλπους τῶν Ἀμφικτυόνων,
ἀλλ' εἰς τὸν ἰσθμὸν (δ).

Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι πᾶσα Ἑλληνικὴ Δημοκρατία ἦτον
αὐτόνομος καὶ ἀνεξάρτητος, ἐκλέγουσα τοὺς συμμάχους τῆς

(α) Montesquieu Esprit des lois. liv. 24, Ch. 5. Mabl. causes de
la Decad. de la Grèce.

(β) Πλουτάρχ. Αἰρέσ. Φιλοσ.

Οὐδ' ἄρα τὴν Ἑλλάδα Ἕλληνας ὄντες καιροῦσιν, οὐδὲ οἰκήσεις ἐμπρήσου-
σιν, οὐδὲ ὁμολογήτουςιν ἐν ἐκάστη πόλει πάντας ἐχρούς αὐτοῖς εἶναι καὶ
ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας· ἀλλ' ὀλίγους ἄει ἐχθρούς τοὺς αἰτίους
τῆς διαφορᾶς.

(Πλάτ. Πολιτ. Βιβλ. V. φ. 194.)

(γ) Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ κοινου Συνεδρίου τῶν Ἑλλήνων, ὡσπερ εἰώθασιν συ-
νεδρεύειν ἐν τῇ Σπάρτῃ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. (Διόδωρος Βιβλ. X. φ.
55.)

(δ) Πλούταρχ. εἰς βίον Ἀλεξάνδ.

Ἀρόισιν. ἐκς. Ἀλεξάνδ.

κατὰ τὴν θέλησιν καὶ συμφέρον τῆς. Ἐστράβην ἐπὶ τούτου πρέσβεις, διὰ νὰ ὑπογράψωσι τὰς συνθήκας, νὰ διομολογήσωσι τὰ ἄρθρα, καὶ νὰ συμβιβασθῶσι μετὰ τῶν αἰ πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ μετὰ τῶν ξένων ἐθνῶν· ὥστε τὸ πολυβρύλλητον Συνέδριον τῶν Δελφῶν δὲν ἦτον ὁμήγυρις συμμαχικῆς τιος πολιτείας, ἀλλὰ μᾶλλον θρησκευτικὴ Συνέλευσις, ἐκδικουσα, κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ Σχολιαστοῦ, τὰ Ἱερά (α). Διὰ τοῦτο ἐσυστήθησαν εἰς τοὺς ἐπισημοτέρους ναοὺς πολλαὶ καὶ ἄλλαι Ἀμφικτυονίαι. Οἱ Βιωτοὶ εἶχον καὶ Ἀμφικτυονίαν καὶ Παμβιωτικὰς ἑορτὰς εἰς τὸν Ἰσθμόν (β)· οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Ἴωνες, καὶ πολλοὶ νησιῶται εἰς τὴν Δῆλον (γ). Ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας εἶχον ἰδιαιτέρας Ἀμφικτυονίας, ὡς εἰρέθη προλαβόντως. Τοῦτο, φαίνεται, ἐννοεῖ ὁ Θουκυδίδης, καὶ τὸ αὐτὸ βεβαιοῖ ὁ Σχολιαστὴς του· ὅτι τὸ Ἀμφικτύονες καὶ Περικτύονες καὶ Περικτιταὶ εἰσι συνώνυμα, δηλοῦντα τοὺς πλησίον εἰς τὸν ναὸν περιουκούντας δήμους, καὶ πόλεις.

Πλὴν, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες, ὡς εἰρέθη, συνηθροίζοντο εἰς προσδιωρισμένας ἑορτὰς, Πανηγύρεις, καὶ Ἀγῶνας εἰς τοὺς ναοὺς· καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν πᾶσα πόλις, καὶ πᾶς πολίτης (δ) ἐσυμβουλευέτο περὶ τῆς ἐπιχειρήσεώς του τὰ Μαντεῖα· πᾶσα δὲ πόλις εἶχεν ἰδίαν πολιτικὴν ὑπαρξιν, καὶ ἕκαστος πολίτης μετείχε

(α) Ὅτι σύνταγμα πλήθους, ἐκδικοῦν τὰ Ἱερά. (Εὐστάθ. Ἰλ. Βιβλ. II. φ. 270.)

(β) Στράβ. Βιβλ. IX. φ. 284.

Πίνδ. Ὀδ. VI. σ. 68, καὶ 69.

(γ) Ἦν δὲ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος εἰς τὴν Δῆλον τῶν Ἴωνων τε καὶ τῶν περικτυόνων νησιωτῶν (Θουκυδ. Ξυγγρ. Γ.)

Ὁρα Πλυσχν. Βιωτικὰ Κεφ. I.

(δ) Στράβ. Βιβλ. IX. φ. 288. καὶ Βιβλ. VII. φ. 269.

τοῦ πολιτεύματος· δῆλον, ὅτι ὁ ναὸς καὶ ἡ Πυθία εἶχαν ἐπιβ-
 ροτὴν τινα εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος, στηριζομένην μᾶλλον
 εἰς τὴν εὐλάβειαν, καὶ ὄχι εἰς τὸν νόμον καὶ εἰς τὸ δικαίωμα.
 Ὁ Ξενοφῶν συμβουλευθεὶς τὸ Μαντεῖον ἐκίνησε μετὰ τοῦ νεωτέ-
 ρου Κύρου· ὁ δὲ Ἐπαμεινώνδας, δυσχεσστηθεὶς εἰς τὴν ἀπόκρι-
 σιν τῶν οἰωνῶν, σπασάμενος τὸ ξίφος, ἐπρόσταξε ν' ἀρχήσῃ ἡ
 μάχη, φωνάζων, « Εἰς οἰωνὸς ἄριστος μάχεσθαι περὶ πάτρας ».
 Ἄν ὅμως αἱ Ἀμφικτυονίαι δὲν ὑπῆρξαν σύστημα Συμμαχικῆς
 Πολιτείας, οἱ Ἀγῶνες, αἱ Πανηγύρεις, καὶ αἱ ἑορταὶ ἦσαν τὸ
 δραστηριώτερον σχολεῖον τῆς πατριωτικῆς ἀρετῆς, τῆς ἀμίλλης,
 τῆς φιλοδοξίας, φιλοκαλίας κ.τ.λ. Οἱ ναοὶ ἦσαν αἱ τελειότεραι
 Πινακοθῆκαι καὶ τὰ Μουσεῖα τῶν Ἀριστουργημάτων, καὶ Τρο-
 παίων. Αὐτοῦ ὁ Ἡρόδοτος ἀνέγνωσε τὴν ἱστορίαν του καὶ ἐκί-
 νησε τὰ δάκρυα τοῦ Θουκυδίδους· πᾶν δὲ ἀριστούργημα, θεω-
 ρούμενον εἰς πάντα τόπον καὶ θέσιν, προξενεῖ τὸν θαυμασμὸν
 ἕνεκα τῆς συμμετρίας καὶ τοῦ κάλλους· ἀλλ' εἰς τὸν ναὸν τοῦ
 Θεοῦ λαμβάνει, πρὸς τὴν ὁρατὴν τελειότητα, καὶ μυστικὴν τινα
 ἀποστολήν· ἐκπλήττει τὰς αἰσθήσεις· κυριεύει ἐνταυτῷ τὴν
 διάνοιαν καὶ προξενεῖ εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνου καρδίας
 θεῖαν τινὰ ἐμβρύμησιν, ἀνεξήγητον ἴσως, ἀλλ' ἐγγύμωνα τοῦ
 καλοῦ.